

1) Inleiding

Met veel plezier neem ik de preadviezen van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde vanmiddag in ontvangst. Laat ik om te beginnen een groot compliment maken voor de wijze waarop het thema onder de aandacht is gebracht. Het is namelijk niet onopgemerkt gebleven dat de publicatie van de preadviezen dit jaar deel uitmaakt van een heus media-offensief, onder de noemer “De Week van het Economieonderwijs”.

De week werd opgeluisterd met expertmeetings, discussieavonden, en onderwijsexperimenten. En natuurlijk met de oratie van Lans Bovenberg ter gelegenheid van zijn aanvaarding van de Goldschmeding leerstoel, met als leeropdracht “Vernieuwing van economieonderwijs”.

Nog een compliment voor ik verder ga: de vormgeving en lay-out van de bundel zijn vernieuwd en nodigen uit tot lezen. [Gelukkig is het stemmige donkerblauw van de kaft gebleven.]

Alle aandacht deze week voor het economieonderwijs is wat mij betreft volkomen terecht. Gedegen economieonderwijs, van school tot universiteit, is immers van groot maatschappelijk belang. Ik kom daar zo op terug. Eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat hier ook een zeker eigenbelang speelt. Goed opgeleide economen zijn immers voor een instelling als DNB cruciaal. En voor onze medewerkers die niet als econoom zijn opgeleid, is het hebben van gevoel voor economie in het dagelijks werk meer dan een “nice to have”.

2) Het belang van economieonderwijs

Economieonderwijs is om verschillende redenen van groot belang. Grote maatschappelijke vraagstukken hebben onlosmakelijk een belangrijke economische dimensie. Dat was altijd al zo, en is vandaag de dag onverminderd actueel. Neem bijvoorbeeld de klimaatverandering. Die noopt tot een majeure transitie naar een klimaat-neutrale energievoorziening met mogelijk ingrijpende gevolgen voor de structuur van de economie en financiële stabiliteit. Een ander vraagstuk, dat wereldwijd speelt, is de toegenomen sociale ongelijkheid, onder invloed van technologische vooruitgang en globalisering.

Maar ook dicht bij huis, op microniveau, worden dagelijks keuzes gemaakt en financiële beslissingen genomen die bepalend zijn voor het welzijn van individuen, gezinnen, en bedrijven, nu en in de toekomst.

3) DNB en financiële educatie

Dat DNB veel waarde hecht aan de overdracht van kennis moge blijken uit onze inspanningen om het publiek te laten leren over economie en financiële zaken. Deze inspanningen vloeien voort uit onze missie: DNB maakt zich sterk voor financiële stabiliteit en draagt bij aan duurzame welvaart. En die stabiliteit en welvaart zijn nu eenmaal gebaat bij burgers die door hun kennis van economische en financiële zaken verstandige financiële beslissingen nemen.

Een belangrijke plaats is daarom ingeruimd voor financiële educatie en het bevorderen van een grotere financiële veerkracht van individuele burgers. Daarbij werken we samen met de partners van het landelijke platform “Wijzer in geldzaken” en met Child Youth Finance International. [Deze organisatie stelt zich

ten doel financiële insluiting, kennis en ondernemerschap onder jongeren wereldwijd te bevorderen.]

Maar we geven zelf ook voorlichting. In ons nieuwe Bezoekerscentrum kan het publiek, bijvoorbeeld door middel van games, interactief ontdekken hoe de economie werkt, wat DNB doet, en welke invloed dat heeft op je eigen financiën. Onze website bevat online lesmateriaal voor het basis- en voortgezet onderwijs. Zo kun je zelf aan de knoppen draaien van de Nederlandse economie door met de DELFI-webtool de gevolgen van macro-economische schokken of beleidsmaatregelen door te rekenen.

Waarom doen wij dit? We leven in een wereld waarin burgers in toenemende mate zelfstandig financiële keuzes moeten maken over tal van zaken. Denk aan een hypotheek of het pensioen. Eerder onderzoek op basis van enquêtes heeft laten zien dat eenvoudige vragen over rente en inflatie, en over beleggingen in aandelen en obligaties slechts door minder dan de helft van de ondervraagden correct werden beantwoord.

4) Reflectie op de preadviezen

De preadviezen bevatten een rijkdom aan inzichten. Jammer genoeg ontbreekt mij de tijd om er inhoudelijk heel uitvoerig op te reflecteren. Ik beperk mij daarom tot een paar observaties.

Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs is het leren toepassen van economische concepten in wisselende contexten belangrijk. Zo kunnen zij gevoel ontwikkelen voor de economische dimensie van tal van vragen. Een aantal preadviezen in deze bundel wil het onderwijs nog beter laten aansluiten op de maatschappelijke vraagstukken van deze tijd, en op de belevingswereld van de leerlingen. Dat pleidooi steun ik van harte.

Interessant zijn de passages over het macro-economisch perspectief in het voortgezet onderwijs. Mede onder invloed van de Great Moderation is de aandacht daarvoor in het lesprogramma in het voortgezet onderwijs gaandeweg verminderd. Maar door de financiële crisis van 2008 en de nasleep daarvan groeit het inzicht dat we daarin wellicht te ver zijn doorgeschoten. Ik ben blij te zien dat dit wordt onderkend. Het macro-economisch perspectief is overigens breed: het gaat niet alleen over het monetaire en budgettaire beleid, maar ook over financiële stabiliteit en duurzaam groeivermogen. Het zal een uitdaging zijn om dit allemaal binnen het curriculum te behandelen.

De transformatie van het vakgebied “Management en Organisatie” (M&O) naar “Bedrijfseconomie, Ondernemerschap en Financiële zelfredzaamheid” (BOF) juich ik toe. Dat zal niet verbazen, gelet op de grote aandacht van DNB voor dit laatste thema in haar eigen publieke onderwijsmiddelen.

Voor het hoger onderwijs worden diverse zinvolle aanscherpingen bepleit:

- een verbreding van het economie-onderricht, met een grotere rol voor instituties en economische geschiedenis.
- meer aandacht voor de pluriformiteit van economische theorieën en paradigma's
- een breder, meer relationeel mensbeeld, waarin gedrag niet uitsluitend is gebaseerd op koele rationaliteit, en

- een zorgvuldiger toegespitst modelselectieproces om essentiële verbanden bloot te leggen en te kunnen toetsen aan de data.

Dit alles maakt het mogelijk om een brug te slaan naar andere disciplines ["It's the economy, stupid"]. Dat is van groot belang voor een overkoepelende analyse van belangrijke maatschappelijke vraagstukken.

5) Tot slot

Ik sluit af. In 1968 waren de preadviezen van de KVS gewijd aan "De economie van het onderwijs". Voorzover ik kan nagaan was het economieonderwijs zelf nooit eerder onderwerp van discussie in de preadviezen. Ik deel dan ook van harte de mening van de redactiecommissie dat deze bundel een bijzonder cadeau is voor het economieonderwijs.